

## БАНКАРСКИ УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ

### Текући рачун

Уговор о текућем рачуну уопште

- појам – није именован уговор у Срб.
- економска суштина: 1) активна и пасивна страна 2) обрачун (аутоматско пребијање) 3) салдо (позитиван и негативан) – располагање салдом

Уговор о банкарском текућем рачуну

- појам – именован уговор
- правни извор – ЗОО, ЗЗКФУ, ЗПУ и општи услови банака
- закључење (“отварање” рачуна) – писмена форма, приступница, није реалан уговор
- обавеза отварања – за правна лица и предузетнике
- обавеза отварања за банку – према потрошачу (у динарима)
- особине: 1) лични 2) по приступу 3) мешовити (налог, депозит, кредит) 4) оквирни уговор о платним услугама

Водилац текућег рачуна? – само банке у Срб.

Разграничење

- од новчаног депозита – 1) кауза - зајам банци или услуге банке клијенту 2) располагање салдом – путем чека, вирманским налогом, платним инструментима (нпр. платна картица)
- од жиро-рачуна
  - \* жиро-рачун као врста текућег рачуна
  - \* нема кредитирања на ж-р корисника

Број текућих рачуна једног имаоца

- право на више код једне или више банака
- несамосталност више рачуна једног лица код исте банке – право банке на „повезивање“ рачуна (компензација по изјави)

Врсте – 1) динарски и девизни 2) по виђењу и орочени

Салдо текућег рачуна

- појам – недељиво потраживање једне стране по обрачуну текућег рачуна према другој стр.
- последице утврђивања салда и располагање:

- 1) утапање унете тражбине у салдо (губитак индивидуалности) – недељивост рачуна
- 2) располагање само позитивним салдом његовог имаоца
- 3) престанак споредних права уз унуту тражбину (средстава обезбеђења, камате)
- 4) могућност обезбеђења и камате само салда
- 5) пленидба позитивног салда личног повериоца једног од уговорника
- 6) позитиван салдо једне стране је обезбеђење њених дугова према другој страни
- 7) престанак застарелости унетих тражбина и ток само на салдо

Обавезе банке:

- 1) да отвори рачун - нпр. давање картице имаоцу
- 2) да води рачун:

- књижење (упис) потраживања и обрачунавање

- пријем уплата (римеса): а) од имаоца или трећих б) готовински и безготовински (налози, хартије) в) прокњижавање сваке уплате (повећање салда) г) књижење на погрешан рачун – скидање само уз престанак примаоца уплате или по судској одлуци

- вршење исплата: – а) само по налозима имаоца и извршним исправама б) имаоцу или трећем лицу в) готовински и безготовински г) књижење (смањење салда)

4) да обрачуна стање при промени (“по виђењу”)

5) да извештава о стању (достављање извода) – приговор (15 дана); оборива претпоставка тачности обрачуна

6) да плаћа камату на позитиван салдо, ако је уговорено

7) да одобри кредит – ако је уговорено

Обавезе имаоца рачуна:

- 1) да плаћа провизију за услуге
- 2) да накнади трошкове банци за уплате и исплате, али не и трошкове редовног пословања

- 3) да отклони негативан салдо – врати кредит банци (тзв. прекорачење рачуна)
- 4) да плати камату на негативан салдо
- 5) да трпи банчино коришћење депонованог новца

Затварање рачуна (ликвидација)

- 1) рачун на одређено време – истеком рока, а пре тога само из оправданог разлога (нпр. неиспуњење обавеза)
- 2) рачун на неодређено време:
  - разлози: по захтеву уговорника и престанак банке или имаоца
  - по захтеву уговорника (отказ)
- \* по захтеву имаоца - из било ког разлога (отказни рок – до месец дана)
- \* по вољи банке – само из оправданог разлога
  - ликвидациони обрачун:
- \* дужност банке
- \* приговор клијента: **а)** рок 1 год. (нпр. због грешака у рачунању) **б)** пропуст рока – необорива претпоставка тачности обрачуна

### Уговор о платним услугама

*Појам* – банка врши платну трансакцију (радњу плаћања или наплате); клијент плаћа накнаду

*Уговорници*

- пружалац услуге – банке и друга овлашћена лица
- друга овлашћена ица - јавна пошта, НБС, мењачница, институција електронског новца (нпр. Виза, Мастер), мењачница и друга платна институција
- клијент (корисник услуге)
- \* свако пословно способно лице
- \* улоге – платилац или наплатилац (прималац плаћања)

*Предмет* – платна трансакција

- појам – радња плаћања (уплате, преноса или исплате новца) на захтев исплатиоца или наплатиоца
- врсте трансакција:

**1) путем рачуна:** **а) вирманисање** (безготовински пренос новца) – по налогу платиоца (вирмански налог) **б) директно задужење** – по захтеву наплатиоца (повериоца у основном послу) уз претходну сагласност дужника (безготовински)

**2) без рачуна (новчана дознака)** – по налогу платиоца у корист примаоца, по уплати банци, али без рачуна (готовински или безготовински)

*Значај*

- остваривање безготовинског платног промета – бржи, једноставнији и сигурнији од готовинског промета, али скупљи
- готовинско плаћање све ређе – обично потрошачи
- подстицаји безготовинског промета – **а)** запослени примају плате на рачуне **б)** правна лица и предузетници обавезни да имају рачуне

*Правни извори* – Закон о платним услугама 2014 и ЗОО

*Правна природа* – налог (упут)

*Особине*

- трговински уговор – пружалац услуге само професионалац; лаик нема законске дужности и права
- бестеретан, осим кад је уговорена накнада
- форма – писмена за трајан уговор (нпр. услуге по текућем рачуну), а неформалан за једнократан уговор

*Врсте уговора* – оквирни (трајни) и обичан (једнократни)

- оквирни
  - \* начелна обавеза за банку да извршава налоге корисника убудуће
  - \* конкретна обавеза наступа давањем налога
- једнократни – уговор се закључује давањем налога

*Платни налог*

Појам – наредба клијента банци да плати или наплати, са потребним упутствима

Природа – једнострана изјава; није понуда за закључење уговора

## Дејства

- наступају кад га банка прими
- неопозивост од пријема у банци, осим изузетно (нпр. очигледна грешка, а још није извршен)
- начин давања – на папиру или путем платних инструмената (нпр. платна картица, електронско банкарство, путем мобилног телефона)
- платни инструмент – мора да је пресонализован (само корисник може да га изда; нпр. путем шифре)
- давалац: **1)** платилац – трансфер одобрења **2)** прималац плаћања, уз претходну сагласост платиоца – трансфер задужења

## Обавезе уговорника

### Обавезе банке

- да изврши радњу плаћања под прописаним условима (нпр. налог од овлашћеног лица, уредан и давалац има покриће)
- да обавести корисника о плаћању
- да чува пословну тајну клијента
- у случају плаћања платним инструментом – да спречи злоупотребу (нпр. шифра, пријава губитка, блокирање инструмента по пријави губитка)

### Обавезе корисника

- да плати провизију за услугу
- да накнади трошкове извршења налога, али не и редовног пословања
- у случају платног инструмента – да га чува, прописно употребљава, пријави нестанак...

## Престанак уговора

### Примена општих правила о престанку

#### Посебна правила о једностраном раскиду

- раскид (отказ) оквирног уговора
- \* **право клијента** из било ког разлога у свако доба (тзв. редовни раскид)
- \* нема отказног рока, осим кад је уговорен (до месец дана)
- \* **право банке** да раскине само из оправданог разлога (тзв. ванредни раскид; нпр. због неиспуњења обавеза)

\* право банке на отказ из било ког разлога - само по уговору, уз отказни рок од бар 2 месеца

### Уговор о сефу

#### Појам

- појам уговора - банка омогућава употребу сефа, а корисник плаћа накнаду
- појам сефа – посебно заштићена чврста кутија (простор) у банци ради чувања малих ствари; немогућност приступа неовлашћених лица

#### Уговорници

- давалац (држалац сефа) и корисник (клијент)
- давалац – банка и друго лице (нпр. пошта, аеродром, самопослуга)

#### Правни извори – ЗОО и општи услови банке

#### Форма

- неформланост
- може и прећутно (нпр. убацивањем новца)
- у банкарској пракси само писмено

#### Правна природа – закуп, остава или остава и закуп

## Обавезе уговорника

### Обавезе банке

- омогућавање употребе сефа - предајом кључа
- \* сефови део трезора банке
- \* индивидуализација сефа (нпр. бројем)
- \* приступ сефу само кориснику или другом којег је корисник овластио
- чување и одржавање сефа - забрана приступа неовлашћеним лицима (неповредивост сефа)

### Обавезе корисника

- плаћање накнаде – нпр. месечно, годишње...

- удржавање од угрожавања сигурности банке и других сефова (забрана опасних ствари)

#### Заштита банке

- законска залога на стварима у сефу – обезбеђује се банчина провизија
- отварање – само судски; ванпарнични поступак

#### Престанак уговора

- на одређено време – истеком рока
- на неодређено време – отказом

#### \* отказ банке

- + разлози - само због неплаћања накнаде (довољан један оброк) и угрожавања банке
- + неплаћање – опомена уз отказни рок бар 1 месец
- + угрожавање – отказ без отказног рока; кад корисник не испразни сеф, банка га празни

судски уз чување ствари код себе или код суда

- \* отказ корисника – по општим правилима о једностраном раскиду

### АКРЕДИТИВ

#### Појам

Као банкарски посао – налог (упут)

Као начин испуњења новчаних обавеза у уговорима у привреди

Функционисање – 1) основни посао 2) налог банци 3) отварање акредитива 4) наплата корисника 5) регрес банке од клијента

Лица (учесници) – најмање 3: 1) налогодавац (клијент) – дужник новчане обавезе у основном послу 2) акредитивна банка (б. отваралац) – налогопримац 3) корисник – поверилац у основном послу 4) сарадничка б. (посредничка, коресподентна) - евентуално

Улога – средство: 1) плаћања 2) обезбеђења 3) кредитирања 4) размене валута 5) домицилирања

#### Односи између учесника

- 1) Налогодавац – корисник (дужник – поверилац)

- основни посао - већа вредност (продаја, грађење)
- клаузула о акредитиву - појам, садржина, уговарање – банка учесник преговора
- битан састојак – једностран раскид основног посла

- 2) Налогодавац – банка: уговор о отварању акр. - а) појам б) природа (комисион) в) закључење (давање налога, ћутање?) г) обавезе уговорника

- 3) Банка – корисник: акредитив

- кад се успоставља однос (отварање акр.)? – саопштењем:

- значај отварања: а) испуњ. обавезе из уговора о налогу б) заснивање обавезе према кориснику

- природа – једностран правни посао
- писмена форма (акредитивна исправа)
- садржина – прописана
- независност од уговора о отвар. и осн. посла
- апстрактност обавезе банке
- безусловност обавезе банке према кориснику
- одговорн. банке за робу и документа н-давцу

- 4) Акредитивна банка – сарадничка банка

- основ – уговор
- улога сарадничке банке: а) поштар (известилац) – уг. о делу б) исплатилац – уг. о заступању а. банке в) јемас (потврда) – приступање дугу; солидарни дуг г) акредит. банка – уг. о отварању акр.

#### Врсте

І Према услову за наплату – безусловен (обичан) и условљен (документарни, робни)

Обичан (безусловни) акредитив: а) појам б) посебне врсте: лични, кредитно писмо, стални и буџетски

Условљени (робни, документарни) акр.

- појам
- услов – испуњење чинидбе од корисника у основном послу (нпр. испорука робе)

- доказ – предаја банци робног документа: теретница, товар. лист, складишница, полиса осигурања, рачун (фактура) корисника, налог за испоруку
- начела: а) самосталности б) пословања само документима в) строге саобразности с условима из акредитива (одговорност банке)

## II Према опозивости – опозив и неопозив

- разграничење
- рок опозива – подношење захтева корисника
- ЗОО – претпост. опозивости; МТК - обрнуто

## III Према одговорности сарадничке банке – потврђени и непотврђени

- разграничење
- начин потврђивања – потпис на акр. испр.
- солидарност банака
- ништавост потврде само дела износа
- потврдивост само неопозивог акредитива

## IV Према преносивости – преносив и непреносив

- претпост. непреносивости (обарање клаузулом)
- претпост. једнократне преносивости (оборива)
- пренос целе или дела акредитивне суме

## V Према дељивости – дељив и недељив; ЗОО - претпоставка недељивости; МТК - обрнуто

## VI Према начину обезбеђења покрића – главни акр. и подакредитив

- појам подакредитива – нов акр., по налогу корисника из постојећег (главног) акр., у корист трећег лица
- покриће подакр. банци – тражбина к-ка према акр. банци
- истовестност услова (докумената) наплате
- замена рачуна к-ка из подакредитива рачуном к-ка акредитива при регресу

## БАНКАРСКА ГАРАНЦИЈА

Појам – б. посао - банка се, по налогу клијента обавезује да 3 лицу исплати означену своту, ако клијент повреди своју обавезу

Природа - упут

Разграничење од

Акредитива – *stand-by* акр.

Јемства – а) једностран посао, не уговор б) обавеза само новчана, а јемчева и неновчана

Правни извори – 1) Једнообраз. правила МТК за: а) уговорне гаранције (1992) б) гаранције на први позив (2010) 2) Конвенц. УН о независним гаранц. (95; ступила 2000) 3) ЗОО

Сврха – средство обезбеђења

Учесници – 1) гарант – послов. банка, НБС, држава, осигур. друштво, компанија 2) н-давац - дужник у основном послу 3) корисник – поверилац у основном послу 4) евентуално – сарадничка банка

Функционисање – конструкција

Правни односи

- 1) Н-давац – корисник
  - основни посао – дужник и поверилац
  - предмет обезбеђења – новчана или неновчана обавеза
  - клаузула о гаранц. – појам, садржина, банка учесник у преговора, битан састојак (раскид)
- 2) Н-давац – гарант - *уговор о издавању гаранц.* - а) појам б) природа (комисион) в) закључење (давање налога, ћутање?) г) обавезе уговорника
- 3) Гарант – корисник: *основ - гаранција*
  - кад се успоставља однос (издавање гаранц.)? – *саопштавањем*: а) испуњење обавезе из угов. о издав. гар. б) заснивање обавезе према к-ку
  - природа – једностран правни посао
  - писмена форма (гарантно писмо)
  - садржина – прописана
  - исплата на захтев за корисника г-нту
  - однос с УИБГ-ом и осн. послом – зависи од врсте гаранције (самост. или несам.)

- апстрактност и безусловност обавезе г-ранта код самосталне гаранције
- 4) Гарант – сарадничка банка
  - основ – уговор
  - улога сарадничке банке – а) заступник (исплатна б.) б) јемац (потврђујућа б., супергарант) в) комисионар (контрагар. гарантне банке)

*Пренос гаранције* – 1) пренос гаранције само уз пренос обезбеђене тражбине из основног посла  
 2) пренос тражбине не повлачи и пренос гаранције, ако изричито није уговорено с г-том

*Врсте*

**I** Број обезбеђених радњи

- јединствена (укупна) и фазна
- врсте фазне гаранције: 1) лицитациона 2) авансна 3) за добро извршење посла

**II** Услови за наплату – условна и безусловна

**III** Веза с основним послом – акцесорна (каузална) и самостална (апстрактна, на први позив)

**IV** Број и међусобан однос банака – 1) једноставне (1 гарант) 2) сложене: а) непотврђена и потврђена б) супергаранција и контрагаранц. в) конзорцијална (група банака)

**V** Врста обезбеђеног дуга – новчана и чинидбена

### **НАПЛАТНИ (ИНКАСО) ПОСАО**

*Појам* - наплата тражбине; банка заступник

*Учесници* – клијент (новчани поверилац), (банка) наплатилац, дужник и сарадничка банка

*Особине* - неименовани посао

*Природа* - уговор о налогу (заступању)

*Сврха* – средство наплате

*Разлика од акредитива* - заступање у наплати, а не исплата

*Извори права* - 1) МТК правила 1995 2) ЗОО 3) општи услови банака

*Врсте*

- 1) обим обавеза банке - а) обичан (чист) б) документарни (и предаја докумената 3. лицу)
- 2) начин наплате – непосредна и посредна

*Начини наплате*

- у новцу и акцептирањем менице
- наплата акцептирањем менице
  - \* трасирана меница по сопственој наредби
  - \* клијент је трасант и ремитент, а дужник трасат (акцептант)
  - \* могућности клијента по акцепту: 1) наплата о доспелости 2) есконт или 3) пренос на 3. лице (нпр. ради испуњења дуга)
- Односи* - 1) н-давац - 3. лице 2) н-давац - банка 3) доставна банка - наплатна (сарадничка) банка (одговорност за избор и за рад наплатне б.)